

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

ZBORNICA ZA
ARHITEKTURO
IN PROSTOR
SLOVENIJE

Izobraževanje

PRESOJA VPLIVOV NA KULTURNO DEDIŠČINO

Ljubljana, 24.11.2021

Presoja vplivov v okviru občinskega
podrobnega prostorskega
načrtovanja (OPPN)

Lučka Šendlinger, Margita Žaberl

GIGA R
OKOLJSKE REŠITVE

Skupne „točke“ pri presoji kulturne dediščine v primerjavi s hierarhično višjimi prostorskimi akti (OPN, DPN) in programi

- **Podlaga je odločba Ministrstva za okolje in prostor o potrebi izvedbe postopka CPVO za določen OPPN.**
- **Odločitev o tem, ali se bo v okoljsko poročilo vključilo presojo vplivov OPPN na kulturno dediščino izhaja iz:**
 - zahteve, navedene v odločbi Ministrstva za okolje in prostor o potrebi izvedbe postopka CPVO,
 - ocene izdelovalca okoljskega poročila, da bo OPPN imel pomemben vpliv na kulturno dediščino, kar se opredeli tekom izdelave okoljskega poročila, v fazi t.i. vsebinjenja (ang. scoping).

Skupne „točke“ pri presoji kulturne dediščine v primerjavi s hierarhično višjimi prostorskimi akti (OPN, DPN) in programi

➤ Izhodišča za presajo vpliva OPPN na kulturno dediščino so predvsem:

- veljavna slovenska **zakonodaja** s področja kulturne dediščine (Zakon o varstvu kulturne dediščine, podzakonski akti namenjeni varstvu posameznih enot kulturne dediščine),
- **strateške usmerite** Republike Slovenije na področju kulturne dediščine,
- smiselno se upoštevajo **Splošne smernice** za načrtovanje občinskega prostorskega načrta za področje varstva nepremične kulturne dediščine št. 350-3/2017/1 z dne 16. 2. 2017,
- morebitne **posebne in dopolnilne smernice** in mnenja, ki jih za predmetni OPPN izda MK,
- **prisotnost kulturne dediščine** na območju OPPN in njegovem vplivnem območju ter značilnosti te kulturne dediščine (tip dediščine, varstveni režimi, ohranjenost dediščine in drugi podatki iz Registra kulturne dediščine, ki ga vodi MK),
- morebitne že izdelane **strokovne podlage** s področja kulturne dediščine,
- **strokovna literatura**, ki jo izdelovalci okoljskega poročila smatramo za ustrezno in primerno za presajo konkretnega OPPN-ja,
- itd.

Skupne „točke“ pri presoji kulturne dediščine v primerjavi s hierarhično višjimi prostorskimi akti (OPN, DPN) in programi

- **Preprečiti** bistvene (ocena D) in uničujoče (ocena E) vplive OPPN na kulturno dediščino v času izvedbe plana.
- **Izboljšati OPPN** na način, da bo predvideni poseg v prostor čim bolj ugoden za kulturno dediščino, kot npr.:
 - Preprečiti poškodbe in uničenje kulturne dediščine v času gradbenih del;
 - Obnova in oživljanje kulturne dediščine;
 - Vključenost kulturne dediščine v prostor, družbeno življenje, gospodarstvo;
 - Ohranjanje poselitve na območjih naselbinske dediščine, ohranjanje ekstenzivnega kmetijstva na območjih kulturne krajine;
 - Itd.
- Pomembna je **aktivna vloga izdelovalcev okoljskega poročila pri pripravi osnutka OPPN** in sodelovanje z vsemi deležniki.

Skupne „točke“ pri presoji kulturne dediščine v primerjavi s hierarhično višjimi prostorskimi akti (OPN, DPN) in programi

- Pri presoji vpliva OPPN na kulturno dediščino se ne osredotočamo zgolj na [neposredne](#) fizične vplive na kulturno dediščino (torej morebitne poškodbe dediščine ali trajno uničenje zaradi vibracij, gradbenih del,, prestavitve lokacij spominskih plošč, kipov,, v itd.).
- Pomembna je tudi presoja:
 - širšega, [daljinskega](#) vpliva, npr. ureditev gospodarske cone lahko zastira poglede na bližnji sakralni objekt,
 - [posrednega](#) vpliva, npr. komunalna ureditev znotraj naselbinske dediščine lahko ugodno vpliva na poselitev in demografske značilnosti in s tem na dolgoročno ohranjanje kulturne dediščine,
 - [sinergijskega](#) in [kumulativnega](#) vpliva, npr. ena sama živinska farma morda ne bo imela pomembnega vpliva na dediščinsko krajino, medtem ko je vpliv ureditve večjega števila farm sredi odprtega prostora kumulativno lahko pomemben in negativen.

Ključne razlike pri presoji kulturne dediščine v primerjavi s hierarhično višjimi prostorskimi akti (OPN, DPN) in programi

➤ Ni presoje strateških usmeritev s področja kulturne dediščine:

- V primerjavi s hierarhično nadrejenim prostorskim aktom (tj. OPN) in programi, vsebina OPPN ne vključuje strateškega dela oz. strateških vsebin.
- Presoja vpliva OPPN (tj. izvedbeni akt) na kulturno dediščino v OP zaradi tega **ne vključuje presoje strateških izhodišč** in ciljev ter zasnove prostorskega razvoja na nekem območju.
- Pomembno zlasti zaradi izbire okoljskih ciljev OPPN (npr. ne izbiramo strateških okoljskih ciljev) ter na to veznih kazalcev stanja okolja in meril.

Ključne razlike pri presoji kulturne dediščine v primerjavi s hierarhično višjimi prostorskimi akti (OPN, DPN) in programi

➤ Ni presoje osnovne ali podrobnejše namenske rabe prostora:

- Namenska raba prostora je za območje konkretnega OPPN določena v nadrejenem prostorskem aktu, tj. občinskem prostorskem načrtu (OPN), in se jo z OPPN ne spreminja.
- Presoja vpliva OPPN na kulturno dediščino v OP zaradi tega **ne vključuje presoje izraženih potreb ali želja lastnikov zemljišč, investorjev, občine ali drugih pobudnikov po spremembi namenske rabe prostora** in s tem povezanih potencialnih vplivov na kulturno dediščino.
- Pomembno zlasti zaradi izbire omilitvenih ukrepov (ni omilitvenih ukrepov vezanih na namensko rabo prostora).

Ključne razlike pri presoji kulturne dediščine v primerjavi s hierarhično višjimi prostorskimi akti (OPN, DPN) in programi

➤ Poseg v prostor je natančno definiran:

- Na ravni presoje vplivov OPN in programov na kulturno dediščino velikokrat nimamo podrobnejših podatkov o predvidenih posegih v prostor. Presoja vpliva OPN na kulturno dediščino je tako velikokrat „omejena“ na določanje namenske rabe v prostoru ali PPIP, v odnosu do registrirane kulturne dediščine.
- Na ravni presoje vplivov OPPN na kulturno dediščino že **razpolagamo s podrobnimi podatki o predvidenem posegu v prostor**. Iz vsebine OPPN tako že izhaja vrsta predvidnega posega v prostor, vrsta dopustnih dejavnosti, število objektov, arhitekturne značilnosti, zunanje ureditev, priključki na GJI itd.
- Pomembno zlasti zaradi izbire okoljskih ciljev (prilagojeni izvedbeni ravni plana), uporabljenih metod presoje (vizualizacije s 3D prikazi, fotomontaže, terenska opažanja, itd.), omilitvenih ukrepov (ti so bolj konkretizirani),

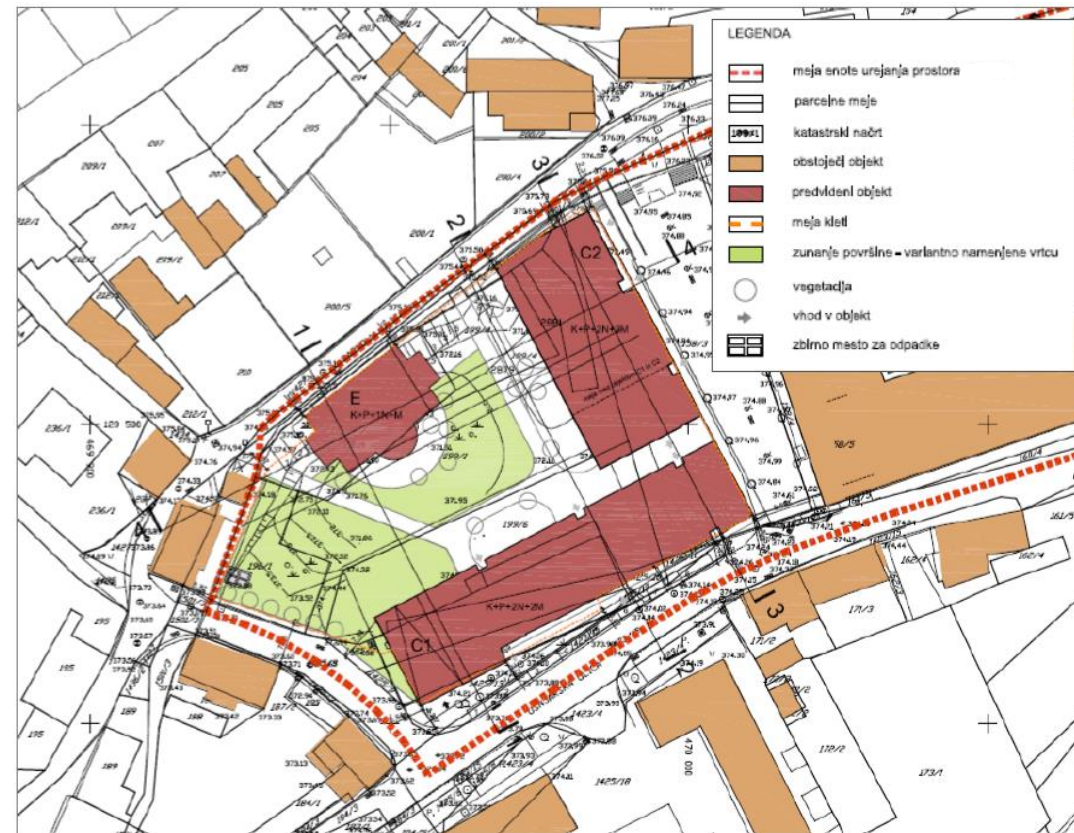
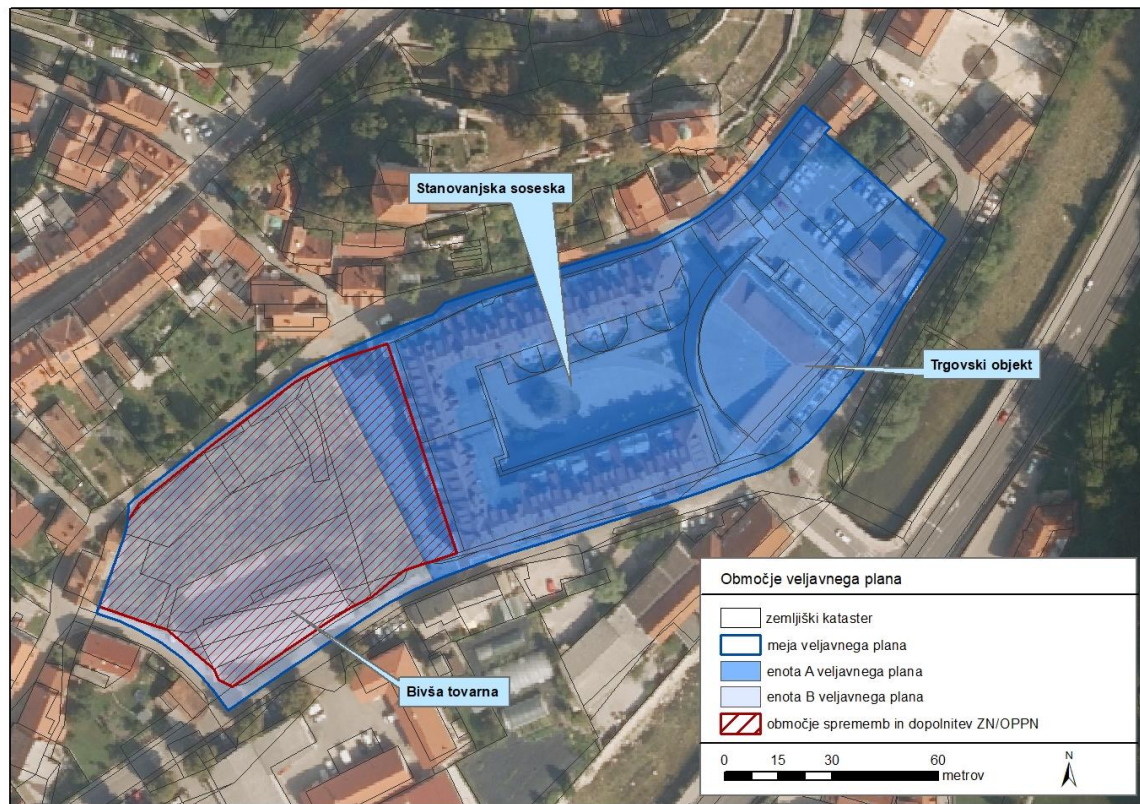
Ključne razlike pri presoji KD v primerjavi s hierarhično višjimi prostorskimi akti (OPN, DPN) in programi

➤ Poznan je investitor:

- Na ravni presoje vplivov OPN na kulturno dediščino običajno nimamo podrobnejših podatkov o investitorjih in njihovih konkretnih željah in pričakovanjih. V postopku izdelave OP-ja je naročnik občina, s katerim se tudi vrši komunikacija.
- Na ravni presoje vplivov OPPN na kulturno dediščino **je investitor običajno poznan**. Pri presoji vpliva OPPN na kulturno dediščino je tako deležnikov, s katerim komuniciramo pri pripravi okoljskega poročila, več. Običajno so investitorji tudi aktivno vpleteni v proces nastajanja OPPN-ja.

Primeri dobre prakse

➤ Okoljsko poročilo za spremembe in dopolnitve ZN/OPPN

Namen OPPN: Celovita **prenova degradiranega industrijskega območja** na obrobju starega mestnega jedra, z umestitvijo stanovanjsko-poslovnega programa, podzemno garažo in ureditvijo zelenih površin. Pobudnik OPPN je privatni investitor.

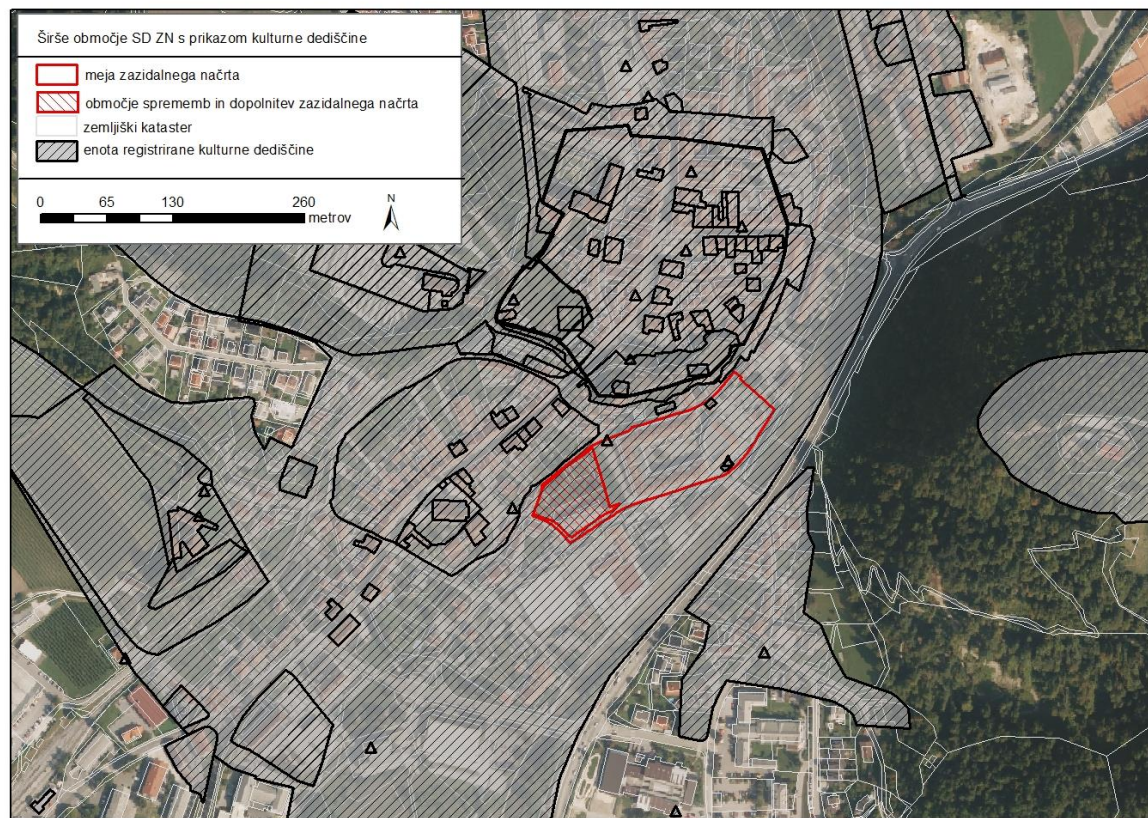
Primeri dobre prakse

➤ Okoljsko poročilo za spremembe in dopolnitve ZN/OPPN

Problematika z vidika kulturne dediščine: Na območju plana in v njegovi bližnji in širši okolico je veliko enot kulturne dediščine. Višine predvidenih objektov na območju OPPN bi lahko **zakrile poglede na markantnejše enote kulturne dediščine** v bližnji in širši okolici območja OPPN, s čemer bi prišlo do negativnega vpliva na njihovo pričevalnost in pojavnost v širšem prostoru.

Vrste presojanih vplivov:

- neposredni vplivi
- daljinski vplivi
- kumulativni vplivi
- dolgoročni vplivi

Primeri dobre prakse

➤ Okoljsko poročilo za spremembe in dopolnitve ZN/OPPN

Izbira okoljskih ciljev, ki je prilagojena natančnosti prostorskega akta, tipu prisotne kulturne dediščine in predvidenim posegom v prostor:

- celostno ohranjanje kulturne dediščine (zagotavljanje nadaljnjega obstoja in obogatitve dediščine, njenega vzdrževanja, prenove, uporabe in oživljanja),
- zagotavljanje kvalitete bivalnega okolja z vključevanjem kulturne dediščine v urejanje, prenovo in oživljanje mest in drugih naselij,
- zagotavljanje kakovostnih urbanističnih, arhitekturnih, krajinskoarhitekturnih in inženirskih rešitev (stavb, javnih površin, gradbenih inženirskih objektov), z upoštevanjem zgodovinskega konteksta,
- prepoznavanje arheoloških ostalin, izvajanje varstvenih ukrepov ter celostno ohranjanje arheoloških ostalin.

Primeri dobre prakse

➤ Okoljsko poročilo za spremembe in dopolitve ZN/OPPN

Uporabljene metode za izvedbo presoje na kulturno dediščino: vizualizacija prostora s 3D modeli, fotomontaže, terenska opažanja, usklajevanja z deležniki, ...

Primeri dobre prakse

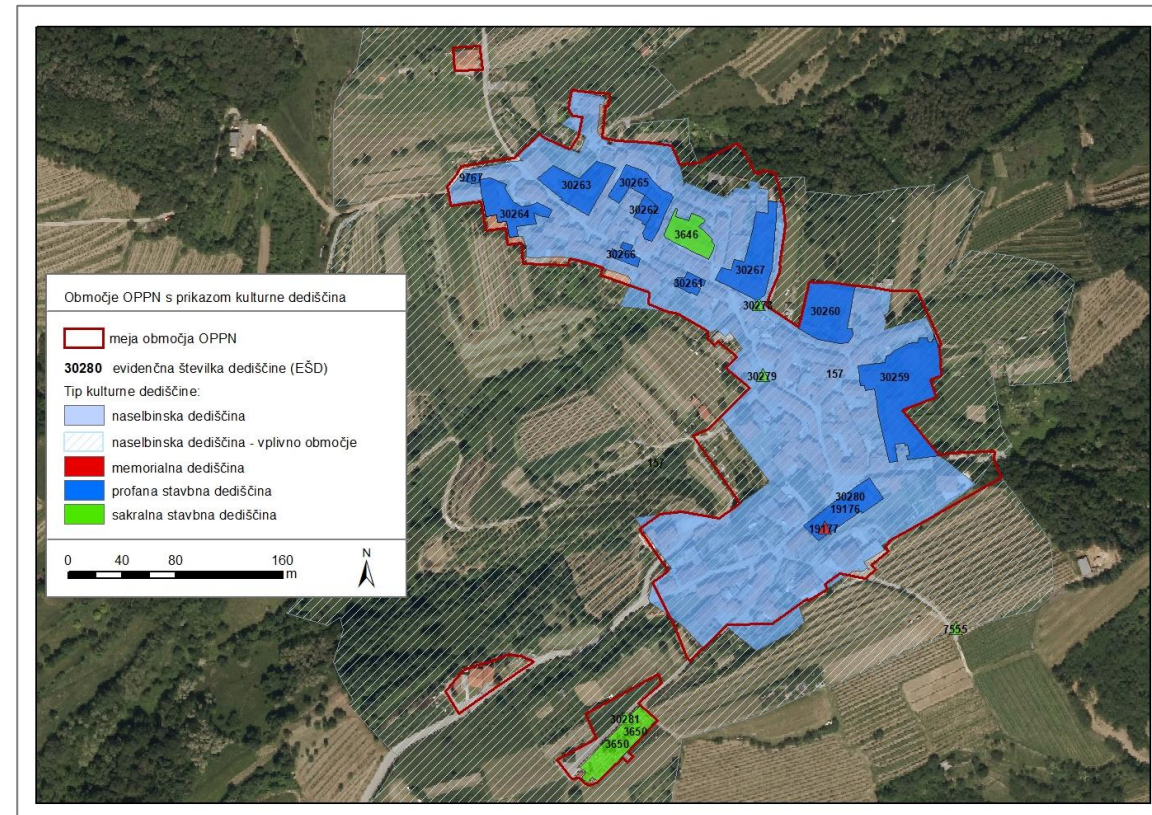
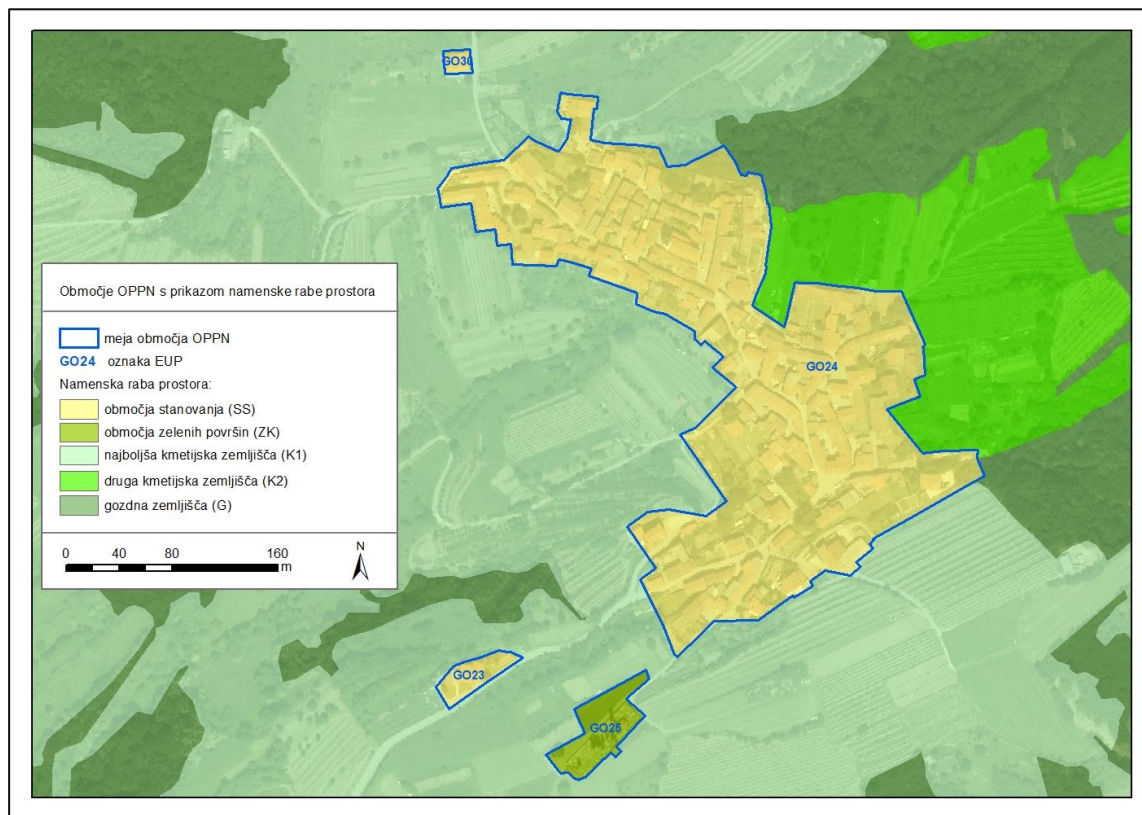
➤ Okoljsko poročilo za spremembe in dopolnitve ZN/OPPN

Rešitve:

1. **Aktivna vloga izdelovalcev okoljskega poročila pri pripravi OPPN**, na podlagi katere so se npr. že tekom priprave osnutka OPPN izvedle določene prilagoditve besedila in grafičnega dela OPPN, z namenom zagotavljanja ugodnega stanja za kulturno dediščino, kot npr. zmanjšanje gabaritov predvidenih objektov.
2. **Omilitveni ukrepi v okoljskem poročilu:**
 - *v času gradbenih del in izvedbe plana*, kot npr. preprečevanje fizičnih poškodb ali uničenja kulturne dediščine, pogoji za odstranitev objektov ipd.
 - *usmerjeni k izboljšanju plana*, kot npr. zagotavljanje sodobnih bivanjskih standardov, privlačnega bivalnega okolja, javne dostopnosti do zunanjih zelenih površin, prepovedi motornega prometa znotraj OPPN, prometne varnosti na obodnih cesta, oblikovanja enostavnih objektov in urbane opreme, potrebne ozelenitve parkirnih površin, pogoji za nameščanje klimatskih in podobnih naprav, določitve lokacij zabojnikov za smeti, zasnove streh in barve fasad, itd.

Primeri dobre prakse

➤ Okoljsko poročilo za OPPN za revitalizacijo in obnovo vasi

Namen OPPN: [Revitalizacija in obnova vasi](#) - ob hkratni ohranitvi kulturnih, zgodovinskih, arheoloških, urbanističnih, etnoloških in umetnostno-zgodovinskih vrednot in zagotavljanje njihovega nadaljnega obstoja. Namen je tudi zagotoviti pravno podlago za omogočanje gradenj in drugih ureditev v naselju. Pobudnik OPPN je

občina.

Primeri dobre prakse

➤ Okoljsko poročilo za OPPN za revitalizacijo in obnovo vasi

Problematika z vidika kulturne dediščine: Za naselje je značilno **upadanje števila prebivalcev** in neugodne demografske značilnosti, **starejši stavbni fond**, ki ne ustreza sodobnim bivanjskim standardom, **pomanjkljiva komunalna ureditev**, prostorska omejenost za nove ureditve itd. OPPN naslavlja omenjeno problematiko in je usmerjen v revitalizacijo naselja. Ukrepi v OPPN so usmerjeni predvsem v izboljšanje komunalne infrastrukture, obnovo obstoječega stavbnega fonda in njegovo sanacijo, ureditev javnih površin, zagotavljanju novih površin za šport, rekreacijo, mirujoči promet, itd., kar bi lahko **negativno vplivali na stanje enot kulturne dediščine na območju plana** ter na njihovo pričevalnost in pojavnost v širšem prostoru.

Vrste presojanih vplivov:

- neposredni vplivi,
- posredni vplivi,
- dolgoročni vplivi,
- trajni vplivi.

Primeri dobre prakse

➤ Okoljsko poročilo za občinski podrobni prostorski načrt za revitalizacijo in obnovo vasi

Izbora okoljskih ciljev, ki je prilagojena natančnosti prostorskega akta, tipu prisotne kulturne dediščine in predvidenim posegom v prostor:

- celostno ohranjanje kulturne dediščine (zagotavljanje nadaljnjega obstoja in obogatitve dediščine, njenega vzdrževanja, prenove, uporabe in oživljanja),
- zagotavljanje kvalitete bivalnega okolja, z vključevanjem kulturne dediščine v urejanje, prenovo in oživljanje mest in drugih naselij,
- zagotavljanje varstva kulturne dediščine z ustreznim varstvom pred naravnimi in drugimi nesrečami in drugimi nevarnostmi (burja, erozija),
- prepoznavanje arheoloških ostalin, izvajanje varstvenih ukrepov ter celostno ohranjanje arheoloških ostalin.

Primeri dobre prakse

➤ Okoljsko poročilo za občinski podrobni prostorski načrt za revitalizacijo in obnovo vasi

Rešitve:

1. **Aktivna vloga izdelovalcev okoljskega poročila pri pripravi OPPN**, na podlagi katere so se npr. že tekom priprave osnutka OPPN izvedle določene spremembe besedila OPPN. Izveden je bil tudi posvet s predstavniki krajevne skupnosti in občino.
2. **Omilitveni ukrepi v okoljskem poročilu:**
 - *v času gradbenih del in izvedbe plana*, kot npr. preprečevanje fizičnih poškodb ali uničenja kulturne dediščine, izvedba geološko-geomehanskih raziskav pred izvedbo posegov v prostor, nedopustnost zadrževanja padavinskih voda in krčenja gozda na pobočjih, pogoji za odstranitev objektov itd.
 - *usmerjeni k izboljšanju plana*, kot npr. zagotavljanje sodobnejših bivanjskih standardov pri prenovah objektov, prepoved umeščanja vizualno motečih elementov (npr. klimatske in satelitske naprave, rezervoarji ipd.) na zunanji rob naselja, prepoved parkirnih površin za avtodome in avtobuse znotraj naselja, zagotovitev sodobnih telekomunikacijskih storitev, javne storitve se naj umešča v prenovljene stavbe, enotno oglaševanje itd.

GIGA-R, Margita Žaberl

m +386 51 386 118

e margita@giga-r.si

w www.giga-r.si

LUČKA, Vanja Šendlinger

m +386 31 512 193

e lucka.sendlinger@gmail.si

w www.lucka-okolje.si